

Upphovsrättsquiz, facit - Kopieringsunderlag 3

1. Du får ett kul mess av en kompis och vill lägga ut det på en sajt med roliga meddelanden. Får du skicka din kompis mess vidare dit om du anger namnet?

JA

Får du skicka din kompis mess vidare dit om du inte anger namnet?

JA

Får medier publicera sms:et?

JA

MOTIVERING: Sannolikt är det så att sms:et inte uppnår verkshöjd – det vill säga är ett upphovsrättsligt skyddat verk. Ett alster (bild, text etc.) skyddas av upphovsrätten om det når verkshöjd. Man brukar säga att ett alster når verkshöjd när det är så pass särpräglad, självständigt och originellt att det är praktiskt taget uteslutet att någon annan skulle ha utformat samma innehåll eller i varje fall i stort sätt lika. Det kallas för dubbelskapandekriteriet och är ett lågt ställt krav.

2. Du ska skriva ett skolarbete om jordbävningar och hittar en bild från dn.se från den senaste jordbävningen i Japan som du vill ha med. Får du kopiera bilden och infoga den i ditt skolarbete?

NEJ

Får en journalist på din lokala tidning kopiera bilden och infoga den i en egen artikel?

NEJ

MOTIVERING: Både du och journalisten måste först ha rätten att använda bilden. Det innebär att fråga den som innehar upphovsrätten till bilden. I det här fallet kan det vara fotografen eller Dagens Nyheter. Vissa bilder kan man köpa från en bildbyrå. Men ingen av er får kopiera bilden och sedan själv publicera den utan att fråga om lov. Kom ihåg att även om du bett om, och fått lov att publicera en bild eller text så behöver du alltid skriva ut upphovsmannens namn.

3. En kompis har fotat en bild på dig som du tycker är snygg. Får du kopiera den från din kompis Facebooksida och lägga ut den på din blogg?

NEJ

Får en tidning ta bilden och publicera den i samband med att du åtalas för bedrägeri?

NEJ

Får en tidning ta bilden och publicera den i samband med att du dör i en bilolycka?

NEJ

Får en tidning ta bilden och publicera den i samband med att du vinner massvis med pengar på lotteriet?

NEJ

MOTIVERING: Du ska fråga den som har tagit bilden först. Det är den personen som äger upphovsrätten till bilden. Detsamma gäller för tidningen. Även tidningen bör alltså fråga personen som har tagit bilden före publicering. Det är fotografen (din kompis) som äger upphovsrätten till bilden.

I samband med att en tidning publicerar en bild så behöver tidningen inte bara tänka kring frågor om upphovsrätt utan även göra en pressetisk bedömning. Branschen har egna etiska regler för vad som är ok att publicera och inte.

Publicering i samband med åtal av en ung person:

Att publicera en bild på en ung person som åtalats för bedrägeri kan strida mot pressetiken. Det beror på vem den unga personen är och hur intressant det är för allmänheten att få veta vad som hänt. Om den unga personen är en lokal ung politiker så har nyheten stort intresse och en publicering kan vara motiverad. Om den unga personen är helt okänd så är en publicering förmodligen inte ok enligt de pressetiska reglerna.

Publicering i samband med olyckor:

Här bör tidningen ta hänsyn till efterlevande släkt och vänner. Om bilden ska publiceras bör tidningen fråga din familj först om det är ok och i enlighet med familjens önskan. Detta skydd är särskilt starkt för barn.

Publicering i samband med lottovinster:

Här bör tidningen fråga dina föräldrar om du inte är myndig. Skyddet gällande bildpublicering av bilder på barn är särskilt starkt. Tidningen bör också fundera över vilka konsekvenser det kan få för dig om alla i Sverige får veta att du vunnit 200 miljoner. Om bildpubliceringen gäller en vuxen person (och tidningen har rätt att använda bilden sett ut ett upphovsrättsligt perspektiv) så finns det inga hinder.

För mer information om de pressetiska reglerna se www.po.se

4. Du har fått i uppgift att ta reda på fakta om andra världskriget. Får du kopiera text från Wikipedia?

NEJ

Du har fått i uppgift att ta reda på fakta om andra världskriget. Får du använda text från Nationalencyklopedin om du ändrar några meningar litegrann?

NEJ

En journalist redigerar och skriver om delar av en artikel från

konkurrenttidningen. Artikeln publiceras sedan i den egna tidningen. Får journalisten göra så?
JA

MOTIVERING: Du får inte bara kopiera text. Du har rätt att citera men då ska man följa reglerna för citat. Visst material på Wikipedia kan dock vara fritt att använda utan att be om lov. Undersök vad som står på sajten du använder. Tänk på att alltid ange källa och kom ihåg att det är du som har ansvaret för att dubbelkolla att materialet du använder inte är skyddat av upphovsrätten. Om en annan person lagt ut en text som är skyddad men felaktigt angett att det är ok att använda den så kan du själv åka dit på det.

I frågan gällande NE räcker det inte att bara ändra ett "men" eller "och" på några platser i texten. Om det står tydligt för alla att du har hämtat texten från Nationalencyklopedin så har du brutit mot upphovsrätten. Du måste alltså skriva om ordentligt och bearbeta texten så att den helt blir din egen. Vill du använda hela texter att referera till så är ett bra alternativ att länka till originalkällan.

För en journalist är tillåtet att göra så kallade rewrites. Journalisten/tidningen måste dock se till att bearbeta texten ordentligt så att den skiljer sig från originalet. Det som gäller för dig gäller alltså även för journalisten.